

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม รวมทั้งศึกษาผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายในและสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยโดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม
2. สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม
3. มาตรการในการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล
4. ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายใน และสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

นำเสนอ สรุปผลการวิจัยแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

ฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นธุรกิจครอบครัว โดยขนาดของกิจการจะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่นำมาลงทุน ซึ่งเงินลงทุนของแต่ละรายจะไม่ตายตัว เนื่องจากผู้ประกอบการแต่ละรายอาจมีความชอบและความต้องการที่แตกต่างกัน ในการลงทุน นอกจากจะคำนึงถึงนกที่จะทำการเพาะเลี้ยง หรือสายพันธุ์ของนกที่ต้องการเพาะเลี้ยง ผู้ประกอบการยังต้องคำนึงถึงส่วนประกอบในการลงทุนอื่นๆ ด้วย เช่น โรงเรือนที่ใช้สำหรับเพาะเลี้ยง กรงเหล็กที่ใช้สำหรับเพาะพันธุ์ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ลงทุนทำฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามนี้มักมีความชอบนกสวยงามเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จากนั้นจึงเริ่มเลี้ยงเป็น

ธุรกิจ เริ่มต้นจากนกเล็ก ๆ ก่อน แล้วเลี้ยงเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ สำหรับ พ่อพันธุ์แม่พันธุ์นกที่จะทำการเพาะเลี้ยง หรือสายพันธุ์ของนกที่จะเพาะเลี้ยงมีราคาตั้งแต่หลักร้อย จนถึงหลักแสน ขึ้นอยู่กับความชอบของผู้เพาะเลี้ยงว่าจะเริ่มต้นเพาะเลี้ยงในระดับไหนตามความต้องการของตลาดในขณะนั้นๆ นอกจากนี้ ต้องมีดูแลเอาใจใส่กับการเพาะเลี้ยงนกที่มีคุณภาพ และมีการบริหารจัดการฟาร์มเพาะเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพด้วย

2. สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

รัฐควรชี้แจงให้ประชาชนทราบว่าแท้ที่จริงโรคไข้หวัดนกเกิดขึ้นกับเป็ด ไก่ นั้น เกิดจากสัตว์อะไรเป็นพาหะนำโรค นอกจากนี้ควรมีการชี้แจงถึงสาเหตุที่ทำให้คนที่ติดเชื้อไข้หวัดนกเสียชีวิต ว่าเกิดจากการที่ผู้เสียชีวิตไปสัมผัสไก่ที่ติดเชื้อ หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีไก่ติดเชื้อโรคไข้หวัดนกอยู่ หรือแม้กระทั่งนำไก่ที่ป่วยตายมาบริโภคต่างหาก ไม่ใช่เกิดจากการแพร่ระบาดเชื้อจากนกสวยงามซึ่งถูกเหมารวมกับเป็ดไก่เพราะเป็นสัตว์ปีกเหมือนกัน และควรเปิดโอกาสให้ผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงามได้ชี้แจงในเรื่องของการเลี้ยงดูหรือการเพาะพันธุ์ว่ามีมาตรฐานในการเลี้ยงดูอย่างไร มีความปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งผู้เพาะเลี้ยงเองก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ หรือละเลยการติดตามสถานการณ์ต่างๆ และยังมี การเฝ้าดูอาการของนกที่ตัวเองเลี้ยงอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

3. มาตรการในการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล

จากมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล หากพบเชื้อหรือมีการประกาศเขตโรคระบาดในรัศมี 5 กิโลเมตรแล้ว สัตว์ปีกทุกชนิดบริเวณ โดยรอบของพื้นที่นั้นจะต้องถูกทำลาย รวมถึงนกสวยงามด้วย ในส่วนนี้ผู้เพาะเลี้ยงมีความเห็นตรงกันว่า ต้องการให้ทางรัฐแยกนกสวยงามออกจากสัตว์ปีกประเภทอื่นๆ แล้วให้ความกระจ่างเกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้น เนื่องจากการเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ผู้เพาะเลี้ยงมีขั้นตอนในการเพาะเลี้ยงอย่างเป็นระบบและเลี้ยงแบบฟาร์มปิด ซึ่งมีการควบคุมโรคเป็นอย่างดี อีกทั้งนกสวยงามเป็นนกที่มีราคาแพง นกบางตัว ราคาเป็นหลักหมื่นถึงหลักแสน จึงต้องมีการดูแลกันเป็นอย่างดี สำหรับการจะนำวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกเข้ามาใช้ในวงการนกสวยงามก็ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำมาช่วยในการควบคุมปัญหา ระหว่างการจัดการสัตว์ปีกทั่วไปกับนกสวยงาม

4. ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายในและสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

4.1 ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายในของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม มีดังนี้

4.1.1 ผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงาม

1) ปัญหาความเครียดและสุขภาพจิต

ผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงามมีความรักและผูกพันอย่างใกล้ชิดกับนกสวยงามที่เลี้ยงไว้ บางคนรักนกเหล่านี้เสมือนเป็นลูกของตนเองเพราะได้ดูแลมาตั้งแต่เกิด ถึงจะต้องมีการขายออกไปในวันข้างหน้า เมื่อมีการทำลายสัตว์ตามมาตรการของรัฐนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้เลี้ยงอย่างรุนแรง และคงไม่มีผู้เพาะเลี้ยงรายใดที่สามารถทำใจได้กับการที่นกที่ดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างดีต้องถูกทำลายไป เพียงเพราะอยู่ในรัศมีการระบาดของโรคเท่านั้นเอง

2) การสูญเสียความมั่นใจ

จากกระแสข่าวทำให้คนหวาดกลัวไม่กล้าเข้าใกล้นกที่มีผลต่อความมั่นใจของผู้บริโภค หรือข่าวการทำลายสัตว์ปีกที่อยู่ในรัศมีประกาศเขตควบคุมและการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ส่งผลต่อยอดขายที่ลดลง แต่กิจการต้องคำนึงถึงต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆของกิจการอยู่เช่นเดิม อาจทำให้ผู้เพาะเลี้ยงบางรายอาจสูญเสียความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ หรือผู้เพาะเลี้ยงรายใหม่ที่เข้ามาในวงการอาจเริ่มถอดใจแล้วออกไปจากธุรกิจเลย

4.1.2 ผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ

1) จำหน่ายสินค้าไม่ได้

มาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐ โดยห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงไม่สามารถจำหน่ายและระบายสินค้าออกไปสู่ตลาดได้

2) การสูญเสียรายได้

การห้ามเคลื่อนย้ายซึ่งเป็นมาตรการควบคุมโรคของรัฐบาลทำให้ไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือขนส่งนกให้กับลูกค้าได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของกิจการ

3) การแบกภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ

เนื่องจากไม่สามารถขายหรือส่งออกนกที่ทำการเพาะเลี้ยงได้ ทำให้ภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายของกิจการเพิ่มมากขึ้นจากเดิม เนื่องจากกิจการก็ยังคงจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆเหมือนเดิมแม้จะไม่มีรายได้เข้ามาก็ตาม เช่น ค่าอาหารนก ค่าแรงงาน เป็นต้น

4) การปิดกิจการ

ผู้เพาะเลี้ยงบางรายที่ผลกระทบทั้งจากโรคไข้หวัดนกและมาตรการควบคุมโรคของรัฐ อาจตัดสินใจปิดกิจการ เนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระต่างๆในการทำธุรกิจต่อไปได้

4.2 ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม มีดังนี้

4.2.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

1) ผลกระทบด้านการส่งออกนกสวยงาม

จากการระบาดของไข้หวัดนก รวมถึงมาตรการควบคุมโรคของรัฐ ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงไม่สามารถส่งออกสินค้าตามออเดอร์ที่มีได้ อีกทั้งเป้าหมายของการส่งออกนกสวยงามไปสู่ตลาดยุโรปและอเมริกา ก็หยุดชะงักตามไปด้วย นับว่าเป็นการสูญเสียโอกาสในการทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก

2) ผลกระทบด้านการนำเข้านกสวยงาม

จากการควบคุมที่เข้มงวดของมาตรการควบคุมโรคของรัฐ ที่มีกระบวนการในการตรวจสอบและรับรองเพื่อสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ และตรวจสอบแหล่งที่มาให้ชัดเจน ทำให้เกิดการลักลอบนำเข้าสินค้ากันมากขึ้น ซึ่งผู้เพาะเลี้ยงเกรงว่าสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามาอาจจะมีการปนเปื้อนเชื้อโรคมากับนกที่ไม่ได้มีการตรวจสอบและควบคุมโรคอย่างถูกต้อง และอาจส่งผลกระทบต่อนกสวยงามที่เลี้ยงไว้และสร้างความเดือดร้อนกับผู้เพาะเลี้ยงได้

3) ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

การระบาดของโรคไข้หวัดนกและมาตรการควบคุมโรคของรัฐ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย แต่ภาพการทำลายสัตว์ปีกที่มีการนำเสนออาจมีผลกระทบทางด้านจิตใจและภาพลักษณ์ในสายตาของนักท่องเที่ยว

4) ผลกระทบต่อการใช้จ่ายของภาครัฐ

การที่นกสวยงามจะต้องถูกทำลายตามมาตรการควบคุมโรคของรัฐ หากพบเชื้อหรืออยู่ในรัศมีการประกาศเขตโรคระบาด โดยรัฐบาลนำเกณฑ์ค่าชดเชยของนกกะทามาใช้กับนกสวยงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม และส่งผลกระทบต่อผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงามเป็นอย่างมาก

5) ผลกระทบต่อธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเกิดผลกระทบกับธุรกิจการเพาะเลี้ยงนกสวยงามดังที่กล่าว มาแล้ว ทั้งหมด งานหรือธุรกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้องก็จะต้องได้รับผลกระทบเหล่านั้นตามไปด้วย เช่น หากนกในฟาร์มเพาะเลี้ยงถูกทำลายจนทำให้เจ้าของตัดสินใจปิดกิจการ ย่อมส่งผลกระทบต่อคนงานที่ต้องตกงาน กลายเป็นปัญหาการว่างงาน เป็นต้น ซึ่งผลกระทบต่างๆนั้นจะเกิดตามมาเป็นลูกโซ่ จึงควรมีการทบทวนมาตรการต่างๆที่จะนำมาใช้ให้ครอบคลุม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

การดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม เริ่มต้นจากการหาความรู้เกี่ยวกับประเภทของนกที่จะนำมาเลี้ยงและเพาะพันธุ์ เมื่อมีจุดยืนอย่างชัดเจนเกี่ยวกับชนิดของนกที่ต้องการเลี้ยง ก็ทำการเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมที่ต้องการ มีการลงทุนสร้างโรงเรือนที่ใช้สำหรับเพาะเลี้ยง กรงเหล็กที่ใช้สำหรับเพาะพันธุ์ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงต่างๆ การลงทุนครั้งแรกจะใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 2-3 ล้านบาท ซึ่งแล้วแต่ความต้องการของผู้ลงทุนแต่ละคน เมื่อเข้าปีที่ 3 ก็จะเริ่มได้ผลผลิต และเริ่มมีรายได้เข้ามา แต่ผู้เพาะเลี้ยงเองก็ยังคงต้องลงทุนหาพันธุ์กรรมใหม่ๆเข้ามาพัฒนาฟาร์มอยู่เสมอ การลงทุนควรเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป และพยายามลดการนำเอาเงินสดออกมาใช้ให้น้อยที่สุด ด้วยวิธีการจัดการระบอบอย่างเหมาะสม คือ เน้นผลผลิตออกมาจำหน่าย เพื่อที่จะนำเงินไปซื้อพ่อแม่พันธุ์ใหม่ หรือเลือกซื้อเฉพาะนกใหญ่ที่พร้อมจะให้ผลผลิต แม้ว่าจะมีราคาแพงแต่ก็คุ้มค่านั่นเอง ทำให้ผลผลิตเร็ว สามารถจำหน่ายได้เร็ว

2. สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

สถานการณ์โรคไข้หวัดนกต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามพบว่า ชื่อของโรคไข้หวัดนก ทำให้คนหวาดระแวง แม้ว่าความเสียหายที่แท้จริงจะเกิดขึ้นในเป็ดและไก่ แต่นกสวยงามก็ถูกเหมารวมเพราะเป็นสัตว์ปีกเช่นเดียวกับเป็ดไก่จึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิชัยโรจนเสถียร (2547) ที่พบว่า การระบาดของโรคไข้หวัดนกเกิดจากสัตว์ปีกที่เป็นพาหะบางชนิดซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ และการระบาดก่อให้เกิดผลกระทบกับสัตว์ปีกต่างๆด้วย

3. มาตรการในการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล

ตามนโยบายของรัฐในการควบคุมโรคไข้หวัดนก ซึ่งรัฐได้ออกมาตรการควบคุมโดยมีการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกทุกชนิด หากตรวจพบเชื้อหรือมีการการกาศเขตโรคระบาดในรัศมี 5 กิโลเมตร สัตว์ปีกทุกชนิดบริเวณโดยรอบของพื้นที่นั้นจะต้องถูกทำลายรวมถึงนกสวยงามด้วย ภาครัฐจะมีการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ที่ถูกทำลายสัตว์ปีก แต่ได้นำเกณฑ์การจ่ายค่าชดเชยของนกกระทามาใช้ในการจ่ายค่าชดเชย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมกับผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงามอย่างแน่นอน เนื่องจากนกสวยงามมีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับราคาของนกกระทา ซึ่งรัฐควรเปิดโอกาสให้ผู้เพาะเลี้ยงควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆในเรื่องนี้ด้วย สอดคล้องกับงานของวิล ณะกุล (2547) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการจ่ายค่าชดเชยขั้นต่ำต่อตัวละ 40 บาทไม่เหมาะสม ควรจะได้รับการชดเชยที่มากกว่านี้ หรืออย่างน้อยรัฐควรเท่ากับต้นทุนที่ได้จ่ายไป และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ถูกทำลายสัตว์ปีกด้วย

4. ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายในและสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

4.1 ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายในของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม มีดังนี้

ผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงาม

จากมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐ อาจส่งผลกระทบต่อผู้เพาะเลี้ยงที่ถูกทำลาย หากพบเชื้อหรืออยู่ในรัศมีการระบาดของโรค เมื่อเกิดการทำลายนกเหล่านั้นขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้เลี้ยง เนื่องจากมีความรักและผูกพันอย่างใกล้ชิดกับนกสวยงามที่เลี้ยงไว้ บางคนรักนกเหล่านี้เสมือนเป็นลูกของตนเองเพราะได้ดูแลมาตั้งแต่เกิด แต่เมื่อมีการทำลายสัตว์ตามมาตรการของรัฐนั้นคงไม่มีผู้เพาะเลี้ยงรายใดที่สามารถทำได้กับการที่นกที่ตนดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างดีต้องถูกทำลายไป สอดคล้องกับบทความของกรมปศุสัตว์ (2549) ที่ว่า ถึงแม้คนจะเลี้ยงสัตว์เพื่อเก็บผลผลิต แต่การที่ต้องจากกันก่อนเหตุอันควร เชื่อว่าผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ทำใจได้ยาก ภาพทางที่มีการจับไก่ใส่กระสอบปุยที่ไถ่ยังเป็นๆ เป็นภาพที่ทรมานจิตใจ ยิ่งสัตว์ปีกจำพวกไก่ชนหรือนกสวยงามด้วยแล้วเจ้าของยังมีความอาลัยอาวรณ์มาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจจนทำให้ผู้

เพาะเลี้ยงบางรายสูญเสียความมั่นใจที่จะทำธุรกิจต่อไป หรือผู้เพาะเลี้ยงรายใหม่ที่เข้ามาในวงการก็เริ่มถอดใจ เพราะต้องลงทุนในสภาพความเสี่ยงที่สูงเกินไป

ผลกระทบต่อการค้าในธุรกิจ

การประกาศเขตควบคุมโรค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐ โดยห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงไม่สามารถจำหน่ายและระบายสินค้าออกไปสู่ตลาดได้ ส่งผลกระทบต่อรายได้ของกิจการเป็นอย่างมาก บางรายอาจประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายของกิจการเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลนกที่เลี้ยง ค่าแรงงาน ผู้เพาะเลี้ยงบางรายไม่สามารถแบกรับภาระต่างๆ ในการทำธุรกิจต่อไปได้อาจถึงขั้นปิดกิจการไปเลยก็ได้

4.2 ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม มีดังนี้

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

จากการระบาดของไข้หวัดนก รวมถึงมาตรการควบคุมโรคของรัฐ ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงไม่สามารถจำหน่ายและส่งออกสินค้าได้ นับว่าเป็นการสูญเสียโอกาสในการทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ส่วนการนำเข้าสายพันธุ์กรรมนกสวยงามจากต่างประเทศก็มีกระบวนการในการตรวจสอบและรับรองที่เข้มงวดมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้ากันมากขึ้น ซึ่งเสี่ยงที่เชื้อโรคจะปนเปื้อนมากับนกที่ไม่ได้มีการตรวจสอบและควบคุมโรคอย่างถูกต้อง อาจส่งผลกระทบต่อนกสวยงามที่เลี้ยงไว้และสร้างความเดือดร้อนกับผู้เพาะเลี้ยงได้ สำหรับการจ่ายเงินค่าชดเชยที่รัฐบาลจะมีการจ่ายให้กับผู้ที่ถูกทำลายสัตว์ปีก นับเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการเหมารวมนกสวยงามเข้ากับสัตว์ปีกทั่วไป และหากรัฐมีมาตรการที่เป็นระบบและครอบคลุมมากกว่าที่เป็นอยู่ เงินชดเชยที่รัฐซึ่งจะต้องจ่ายให้กับผู้เพาะเลี้ยงต่างๆ ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมากอาจนำไปใช้ในด้านอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศได้ ส่วนธุรกิจอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจการเพาะเลี้ยงนกสวยงามก็จะได้รับผลกระทบตามไปด้วย เช่น หากฟาร์มปิดกิจการ คนงานก็จะต้องตกงาน กลายเป็นปัญหาและภาระทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ แม้การระบาดของโรคและมาตรการควบคุมโรคของรัฐจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว แต่ภาพการทำลายสัตว์ปีกตามมาตรการในการทำลายเชื้อโรคที่มีการนำเสนอทางสื่ออาจมีผลกระทบทางด้านจิตใจและภาพลักษณ์ในสายตาของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลกระทบของโรคไข้หวัดนก ควรมีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนกสวยงามและสัตว์ปีกอื่นๆ อาทิ เป็ด ไก่ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากนโยบายควบคุมโรคของรัฐให้แก่ผู้เพาะเลี้ยงและบุคคลทั่วไปด้วย

1.2 จากผลงานวิจัย ภาครัฐควรให้ความสำคัญที่ใกล้จะสูญพันธุ์ โดยการส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงและทำการขยายพันธุ์ เพื่อมิให้นกสวยงามเหล่านั้นสูญพันธุ์ไป และยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างนักวิชาการต่างๆกับผู้เพาะเลี้ยงอีกด้วย

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนหรือผู้ที่สนใจในธุรกิจการเพาะเลี้ยงนกสวยงามได้มีโอกาสเข้ามาเพาะเลี้ยง ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวแล้วยังเป็นการเพิ่มความมั่นคงในธุรกิจ อาทิ ความเชื่อมั่นในการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรมีการพัฒนาระบบรายงานผลและเฝ้าระวังโรคทางห้องปฏิบัติการด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการประสานงานหลักในหน่วยงานควบคุมป้องกันโรคทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงในทุกโรงพยาบาลของประเทศ เพื่อการรายงานผลให้ทันต่อเหตุการณ์

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 พัฒนานุคลากรให้มีความสามารถมีความชำนาญในการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการและพัฒนาห้องปฏิบัติการในส่วนภูมิภาคของประเทศ เพื่อการตรวจวิเคราะห์และเฝ้าระวังโรค

3.2 จัดตั้งระบบประสานงานการตรวจวิเคราะห์และเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกทางห้องปฏิบัติการรวมถึงการสร้างเครือข่ายห้องปฏิบัติการให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการเฝ้าระวังและควบคุมโรค